

KONTROLA ABUZYWNOŚCI KLAUZULI ZMIENNEGO OPROCENTOWANIA

**w umowie kredytu zawieranej
z konsumentem**

Lesław Góral, Tobiasz Nowakowski

Wolters Kluwer

**KONTROLA
ABUZYWNOŚCI
KLAUZULI ZMIENNEGO
OPROCENTOWANIA**
w umowie kredytu zawieranej
z konsumentem

Lesław Góral, Tobiasz Nowakowski

Stan prawny na 1 marca 2026 r.

Lesław Góral, nr ORCID: 0000-0002-8960-0162

Tobiasz Nowakowski, nr ORCID: 0000-0002-0821-6901

Recenzent

Dr hab. Marcin Dziurda, profesor Uniwersytetu Warszawskiego

Wydawca

Anna Kubuj-Kacperek

Redaktor prowadzący

Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne

Beata Wawrzyńczak-Jędryka

Projekt okładek serii

Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przystępujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujemy prawo i własność

Więcej na www.legalnakultura.pl

Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2026

ISBN 978-83-8438-294-3

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Zarządzania Prawami Autorskimi i Treściami

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. +48 692 477 076

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	11
Przedmowa.....	17
Rozdział I	
Pojęcie konsumenta.....	21
1. Pojęcie konsumenta – uwagi ogólne.....	21
2. Konsument jako osoba fizyczna	23
3. Czynność prawna dokonywana z przedsiębiorcą.....	25
4. Brak bezpośredniego związku czynności prawnej z działalnością gospodarczą lub zawodową.....	27
5. Standard przeciętnego konsumenta na gruncie dyrektywy 93/13/EWG	33
Rozdział II	
Oprocentowanie zmienne w umowie kredytu.....	37
1. Warunki zmiany oprocentowania jako <i>essentialia negotii</i> umowy kredytu.....	37
2. Odsetki jako świadczenie wzajemne w umowie kredytu...	43
3. Podstawy wprowadzenia oprocentowania zmiennego w umowie kredytu zawieranej z konsumentem.....	48
3.1. Przepisy ogólne.....	48
3.2. Ustawa o kredycie hipotecznym.....	50
3.3. Ustawa o kredycie konsumenckim	52
4. Elementy parametryczne klauzuli zmiennego oprocentowania stosowane w praktyce obrotu.....	54
4.1. Wskaźnik referencyjny stopy procentowej	54

4.2. Wskaźnik wewnętrzny banku	61
4.3. Stopy banku centralnego.....	62

Rozdział III

Abuzywność klauzuli zmiennego oprocentowania w świetle przepisów dyrektywy 93/13/EWG

1. Zakres zastosowania dyrektywy 93/13/EWG.....	65
1.1. Wyłączenie kontroli abuzywności na podstawie art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG.....	65
1.2. Klauzula zmiennego oprocentowania jako świadczenie główne (art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG)	73
2. Wymóg przejrzystości klauzuli zmiennego oprocentowania w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości	77
2.1. Ogólny obowiązek informacyjny związany z udzieleniem kredytu o zmiennej stopie procentowej	77
2.2. Wyłączenie obowiązku informacyjnego w zakresie informacji łatwo i publicznie dostępnych.....	83
2.3. Zaostrzenie obowiązku informacyjnego.....	91
3. Przesłanki abuzywności postanowień umowy (art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG).....	98
3.1. Naruszenie wymogów przejrzystości jako warunek wstępny kontroli abuzywności	98
3.2. Chwila oceny przesłanek abuzywności.....	100
3.3. Przesłanka naruszenia wymogu dobrej wiary.....	101
3.4. Przesłanka znaczącej nierównowagi w prawach i obowiązkach na niekorzyść konsumenta	103
4. Kryteria abuzywności klauzuli zmiennego oprocentowania.....	105
4.1. Dopuszczalność stosowania orzecznictwa TS w sprawach kredytów powiązanych z walutą obcą do oceny abuzywności klauzuli zmiennego oprocentowania	105
4.2. Wymóg przejrzystości klauzuli zmiennego oprocentowania jako warunek wstępny kontroli abuzywności.....	109

4.3. Test porównawczy jako kryterium ustalenia abuzywności klauzuli zmiennego oprocentowania	112
4.4. Dopuszczalność stwierdzenia abuzywności klauzuli zmiennego oprocentowania z uwagi na cechę zastosowanego elementu parametrycznego	116

Rozdział IV

Relacja norm rozporządzenia BMR do norm dyrektywy

93/13/EWG	123
1. Rozporządzenie BMR jako element systemu ochrony konsumenta	123
2. Okres przejściowy w BMR jako wykładnia autentyczna dopuszczalności stosowania wskaźnika referencyjnego z perspektywy prawa polskiego.....	129
3. „Przejrzystość” wskaźnika referencyjnego	132
4. Dopuszczalność przeprowadzenia dowodu na okoliczność „prawidłowego” opracowywania wskaźnika referencyjnego w świetle reżimu BMR	135

Rozdział V

Bezskuteczność klauzuli zmiennego oprocentowania na

podstawie art. 385¹ k.c. i jej skutki	145
1. Ogólne cele dyrektywy 93/13/EWG dotyczące skutku stwierdzenia nieuczciwego charakteru warunku umowy....	145
2. Charakter prawny sankcji bezskuteczności abuzywnych postanowień umowy	148
3. Dopuszczalność usunięcia części postanowienia umowy (<i>blue pencil test</i>).....	151
4. Wpływ stwierdzenia abuzywności klauzuli zmiennego oprocentowania na związanie stron umową kredytu	161
5. Dopuszczalność zastosowania regulacji zastępczej.....	166
6. Roszczenia restytucyjne związane z upadkiem umowy kredytu na skutek wadliwości klauzuli zmiennego oprocentowania.....	169
6.1. Roszczenia o zwrot nienależnych świadczeń	169
6.2. Roszczenia o zapłatę odsetek za opóźnienie.....	174
6.3. Przedawnienie roszczeń restytucyjnych	178

Rozdział VI

Abuzywność klauzuli zmiennego oprocentowania opartej na wskaźniku referencyjnym stopy procentowej w sądowej praktyce stosowania prawa na przykładzie orzecznictwa sądów polskich i hiszpańskich	181
1. Abuzywność klauzuli zmiennego oprocentowania opartej na wskaźniku referencyjnym stopy procentowej w sądowej praktyce stosowania prawa na przykładzie orzecznictwa sądów polskich i hiszpańskich – uwagi ogólne	181
2. Abuzywność klauzuli zmiennego oprocentowania opartej na wskaźniku referencyjnym stopy procentowej w orzecznictwie sądów hiszpańskich	184
2.1. Abuzywność klauzuli zmiennego oprocentowania opartej na wskaźniku referencyjnym EURIBOR	184
2.2. Abuzywność klauzuli zmiennego oprocentowania opartej na wskaźniku referencyjnym IRPH	189
3. Abuzywność klauzuli zmiennego oprocentowania opartej na wskaźniku referencyjnym stopy procentowej w orzecznictwie sądów polskich	193
3.1. Reżim art. 69 ust. 2 pkt 5 pr. bank.	193
3.2. Reżim ustawy o kredycie konsumenckim	199
3.3. Reżim ustawy o kredycie hipotecznym.....	204
4. Abuzywność klauzuli zmiennego oprocentowania opartej na wskaźniku referencyjnym stopy procentowej w sądowej praktyce stosowania prawa – uwagi <i>de lege lata</i>	209

Rozdział VII

Kontrola abuzywności klauzul awaryjnych na wypadek zaprzestania opracowywania wskaźnika referencyjnego w umowie kredytu zawieranej z konsumentem	215
1. Pojęcie i stosowanie klauzul awaryjnych	215
2. Klauzule awaryjne a świadczenie główne (art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG)	220
3. Obowiązki informacyjne banku związane ze stosowaniem klauzul awaryjnych.....	223

4. Przesłanki abuzywności klauzul awaryjnych 229
5. Skutki abuzywności klauzul awaryjnych..... 234

Rozdział VIII

Stosowanie wskaźnika typu RFR w umowach kredytu w związku z reformą wskaźników a standard ochrony

konsumenta	241
1. Reforma wskaźników w kontekście wymogu ochrony konsumenta	241
2. Klauzula zmiennego oprocentowania oparta na wskaźniku referencyjnym typu <i>risk free rate</i> a wymóg ochrony konsumenta.....	244
3. Stosowanie klauzuli zmiennego oprocentowania opartej na wskaźniku referencyjnym typu <i>risk free rate</i> w świetle dyrektywy 93/13/EWG	252
3.1. Problem wyłączenia sądowej kontroli abuzywności warunku umowy na podstawie art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG	252
3.2. Wymóg przejrzystości klauzuli zmiennego oprocentowania opartej na wskaźniku referencyjnym typu <i>risk free rate</i>	254
3.3. Przesłanki abuzywności klauzuli zmiennego oprocentowania opartej na wskaźniku referencyjnym typu <i>risk free rate</i>	259
4. Stosowanie wskaźnika typu RFR w umowach kredytu w związku z reformą wskaźników a standard ochrony konsumenta – uwagi <i>de lege ferenda</i>	264

Podsumowanie	269
---------------------------	-----

Bibliografia	285
---------------------------	-----

Wykaz orzecznictwa	295
---------------------------------	-----

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- dyrektywa 2008/48/WE – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z 23.04.2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylająca dyrektywę Rady 87/102/EWG (Dz.Urz. UE L 133 z 22.08.2008 r., s. 66, ze zm.)
- dyrektywa 2014/17/UE – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/17/UE z 4.02.2014 r. w sprawie konsumenckich umów o kredyt związanych z nieruchomościami mieszkalnymi i zmieniająca dyrektywy 2008/48/WE i 2013/36/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 (Dz.Urz. UE L 60 z 28.02.2014 r., s. 34, ze zm.)
- dyrektywa 93/13/EWG – dyrektywa Rady 93/13/EWG z 5.04.1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.Urz. WE L 95 z 21.04.1993 r., s. 29, ze zm.)
- k.c. – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2025 r. poz. 1071 ze zm.)
- k.p.c. – ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2026 r. poz. 468)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
- nowelizacja BMR z 2019 r. – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/2089 z 27.11.2019 r. zmieniające rozporządzenie (UE) 2016/1011 w odniesieniu do unijnych wskaźników referencyjnych transformacji klimatycznej oraz unijnych wskaźników referencyjnych dostosowanych do porozumienia paryskiego, a także ujawniania informacji dotyczących wskaźników referencyjnych w związku z kwestiami dotyczącymi zrównoważonego rozwoju (Dz.Urz. UE L 317 z 9.12.2019 r., s. 17)

-
pr. bank.	-	ustawa z 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 2026 r. poz. 38 ze zm.)
pr. bank. z 1989 r.	-	ustawa z 31.01.1989 r. – Prawo bankowe (Dz.U. Nr 4, poz. 21 ze zm.)
rozporządzenie BMR / BMR	-	rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1011 z 8.06.2016 r. w sprawie indeksów stosowanych jako wskaźniki referencyjne w instrumentach finansowych i umowach finansowych lub do pomiaru wyników funduszy inwestycyjnych i zmieniające dyrektywy 2008/48/WE i 2014/17/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 596/2014 (Dz.Urz. UE L 171 z 29.06.2016 r., s. 1, ze zm.)
rozporządzenie wykonawcze 2021/1847	-	rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2021/1847 z 14.10.2021 r. w sprawie wyznaczenia ustawowego zamiennika dla niektórych terminów zapadalności stopy LIBOR dla franka szwajcarskiego (CHF LIBOR) (Dz.Urz. UE L 374 z 22.10.2021 r., s. 1)
rozporządzenie 2019/482	-	rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2019/482 z 22.03.2019 r. zmieniające rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2016/1368 ustanawiające wykaz kluczowych wskaźników referencyjnych stosowanych na rynkach finansowych na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1011 (Dz.Urz. UE L 82 z 25.03.2019 r., s. 26)
rozporządzenie 2021/1848	-	rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2021/1848 z 21.10.2021 r. w sprawie wyznaczenia zamiennika stopy Euro Overnight Index Average (Dz.Urz. UE L 374 z 22.10.2021 r., s. 6)
TFUE	-	Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE C 202 z 7.06.2016 r., s. 47, ze zm.)
u.f.s.	-	ustawa z 7.07.2022 r. o finansowaniu społecznościowym dla przedsięwzięć gospodarczych i pomocy kredytobiorcom (Dz.U. z 2025 r. poz. 1900)
u.k.h.	-	ustawa z 23.03.2017 r. o kredycie hipotecznym oraz o nadzorze nad pośrednikami kredytu hipotecznego i agentami (Dz.U. z 2025 r. poz. 720)
u.k.k.	-	ustawa z 12.05.2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz.U. z 2025 r. poz. 1362)
u.n.m.	-	ustawa z 5.08.2015 r. o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym (Dz.U. z 2025 r. poz. 819)

- u.n.r.f. – ustawa z 21.07.2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym (Dz.U. z 2025 r. poz. 640 ze zm.)

Organy i instytucje

- EBC – Europejski Bank Centralny
ESMA – Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych
EUNB – Europejski Urząd Nadzoru Bankowego
FSB – Financial Stability Board
GINB – Generalny Inspektor Nadzoru Bankowego
ISDA – International Swaps and Derivatives Association
KE – Komisja Europejska
KNF – Komisja Nadzoru Finansowego
KS NGR – Komitet Sterujący Narodowej Grupy Roboczej
NBP – Narodowy Bank Polski
SA – sąd apelacyjny
SN – Sąd Najwyższy
SO – sąd okręgowy
SR – sąd rejonowy
TK – Trybunał Konstytucyjny
TS – Trybunał Sprawiedliwości
UE – Unia Europejska
UKNF – Urząd Komisji Nadzoru Finansowego

Publikatory i czasopisma

- Dz.U. – Dziennik Ustaw
Dz.Urz. – Dziennik Urzędowy
Dz.Urz. UE – Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej
Dz.Urz. WE – Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich
EPS – Europejski Przegląd Sądowy
IKAR – Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny
Legalis – System Informacji Prawnej „Legalis”
LEX – System Informacji Prawnej „LEX”
MPB – Monitor Prawa Bankowego
OSNKN – Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych
OSNC – Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna
OSNC-ZD – Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna – Zbiór dodatkowy
OSNP – Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych

OSP	-	Orzecznictwo Sądów Polskich
OTK-A	-	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, Seria A
Pal.	-	Palestra
PB	-	Prawo Bankowe
PiP	-	Państwo i Prawo
PPH	-	Przegląd Prawa Handlowego
PiW	-	Prawo i Więź
PPH	-	Przegląd Prawa Handlowego
Prok. i Pr.	-	Prokuratura i Prawo
PS	-	Przegląd Sądowy
PUG	-	Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
RPEiS	-	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
TPP	-	Transformacje Prawa Prywatnego
ZNAG	-	Zeszyty Naukowe Akademii Górnośląskiej

Wskaźniki referencyjne

CIBOR	-	Copenhagen Interbank Offered Rate
CZEONIA	-	Czech OverNight Index Average
DESTR	-	Denmark Short-Term Rate
EONIA	-	Euro Overnight Index Average
€STR	-	Euro Short-Term Rate
EURIBOR	-	Euro Interbank Offered Rate
IRCC	-	Indicele de Referință pentru Creditele Consumatorilor
IRPH	-	Índice de Referencia de Préstamos Hipotecarios
LIBOR	-	London Interbank Offered Rate
POLSTR	-	Polish Short Term Rate
PRIBOR	-	Prague Interbank Offered Rate
ROBOR	-	Romanian Interbank Offer Rate
SARON	-	Swiss Average Rate Overnight
SOFR	-	Secured Overnight Financing Rate
SONIA	-	Sterling Overnight Index Average
STIBOR	-	Stockholm Interbank Offered Rate
SWESTR	-	Swedish Short-Term Rate
WIBOR	-	Warsaw Interbank Offered Rate
WIRON	-	Warsaw Interest Rate Overnight

Inne

ang.	-	angielski
CHF	-	frank szwajcarski
GBP	-	funt brytyjski
nb.	-	numer boczny

niem.	-	niemiecki
pkt	-	punkt
por.	-	porównaj
RFR	-	risk free rate
RRSO	-	roczna rzeczywista stopa oprocentowania
uchwała SN (7)	-	uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego
t.	-	tom
zd.	-	zdanie
zob.	-	zobacz

PRZEDMOWA

Niniejsza publikacja poświęcona jest praktycznym aspektom stosowania klauzuli zmiennego oprocentowania w umowach kredytu zawieranych z konsumentami. Praktyka orzecznicza ostatnich lat ujawniła kilka zagadnień węzłowych, które nie zostały dotychczas jednoznacznie rozstrzygnięte przez judykaturę. Z tych przyczyn sądy polskie coraz częściej i chętniej kierują liczne zapytania do Trybunału Sprawiedliwości, dążąc do uzyskania niezbędnych wskazówek interpretacyjnych. Sugerowane w tym miejscu problemy praktyczne można ująć w dwóch obszarach tematycznych.

Pierwsza grupa zagadnień dotyczy abuzyjności klauzuli zmiennego oprocentowania oraz jej skutków dla dalszych losów umowy. Kredytobiorcy coraz częściej podnoszą w sporach sądowych z bankami zarzut abuzyjności klauzul zmiennego oprocentowania zarówno w umowach kredytów konsumenckich, jak i kredytów hipotecznych. W szczególności formułowany jest zarzut niewykonania lub nienależytego wykonania obowiązku informacyjnego ciążyącego na banku wobec konsumenta. Zastrzeżenia kredytobiorców budzą również elementy parametryczne zmiennego oprocentowania, w tym zwłaszcza konstrukcje umów opartych na wskaźnikach referencyjnych stóp procentowych. Analiza spraw rozpoznawanych przez sądy hiszpańskie pokazuje, że problem ten nie ma wyłącznie charakteru krajowego, lecz stanowi obecnie przejaw pewnej szerszej tendencji europejskiej. Argumentacja wypracowana przez hiszpańską judykaturę, która od dłuższego czasu mierzy się z tym zagadnieniem, może być *de lege lata* pomocna także dla orzecznictwa sądów polskich. Tym bardziej że zapadłe dotychczas orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości dotyczyły właśnie stanów faktycznych związanych

ze stosowaniem wskaźnika referencyjnego w Hiszpanii, charakteryzującego się dość specyficzną konstrukcją ekonomiczną.

Drugi z obszarów tematycznych dotyczy trwającej w Polsce tzw. reformy wskaźników referencyjnych, która docelowo miałaby doprowadzić do zaprzestania opracowywania wskaźnika referencyjnego WIBOR i zastąpienia go wskaźnikiem o odmiennej charakterystyce. Jak dotąd w żadnych publicznie dostępnych materiałach, w tym w szczególności w dokumentach publikowanych przez Komitet Sterujący Narodowej Grupy Roboczej, nie odniesiono się dostatecznie do zagadnień związanych z ochroną konsumenta. Na tym tle można zidentyfikować co najmniej kilka problemów węzłowych, dotyczących kwestii tak fundamentalnych, jak: obowiązek informacyjny banku związany ze stosowaniem nowego typu wskaźnika referencyjnego, przesłanki samej abuzywności klauzuli inkorporującej do umowy kredytu nowy wskaźnik referencyjny, a także zakres sądowej kontroli klauzul przewidujących zastąpienie wskaźnika referencyjnego wskazanego w umowie nowym elementem parametrycznym na wypadek zaprzestania jego opracowywania (tzw. klauzul awaryjnych).

Publikacja obejmuje analizę wskazanych obszarów tematycznych, które stanowią – i jak się wydaje, w przyszłości będą również stanowić – najczęściej występujące zagadnienia w sporach sądowych pomiędzy konsumentami a bankami. Pod tym kątem analizujemy dotychczasowe orzecznictwo sądów polskich oraz Trybunału Sprawiedliwości, próbując zidentyfikować zakres niezbędnego obowiązku informacyjnego banku względem konsumenta związany ze stosowaniem klauzuli zmiennego oprocentowania w umowie kredytu, w tym także tej opartej na wskaźniku referencyjnym. Poddajemy również ocenie same przesłanki abuzywności klauzuli zmiennego oprocentowania. Ponadto książka porusza zagadnienia związane z obowiązkami informacyjnymi oraz przesłankami abuzywności klauzul zmiennego oprocentowania i klauzul na wypadek zaprzestania opracowywania wskaźnika referencyjnego (tzw. klauzul awaryjnych) w dobie trwającej w Polsce reformy wskaźników.

Wyrażamy nadzieję, że książka spotka się z życzliwym przyjęciem Czytelników i będzie pomocna dla wszystkich osób mierzących się z problematyką stosowania klauzuli zmiennego oprocentowania w umowie kredytu zawieranej z konsumentem.

*Dr hab. Lesław Góral
Tobiasz Nowakowski*

Rozdział I

POJĘCIE KONSUMENTA

1. Pojęcie konsumenta – uwagi ogólne

Konieczność ochrony konsumenta jako słabszej strony stosunku prawnego wynika przede wszystkim bezpośrednio z art. 76 Konstytucji RP¹, który to nakłada na władze publiczne obowiązek ochrony konsumentów przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu oraz przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi, przy czym zakres tej ochrony określa ustawa. Choć norma ma charakter ramowy i nie statuuje żadnych praw podmiotowych, to z jej treści wynika jednoznaczny zakaz ustanawiania regulacji prawnych pogarszających sytuację prawną konsumenta względem przedsiębiorcy². Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego art. 76 Konstytucji RP zobowiązuje sądy powszechne do zapewnienia konsumentom ochrony przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi³.

Pojęcie konsumenta na gruncie polskiej Konstytucji ma charakter autonomiczny i nie może zostać ograniczone wyłącznie do definicji legalnych zawartych w aktach prawnych niższego rzędu. Trybunał Konstytucyjny podkreśla bowiem, że art. 76 Konstytucji zapewnia ochronę wszelkim

¹ Konstytucja RP z 2.04.1997 r., Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.; dalej: Konstytucja RP.

² M. Florczak-Wątor [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej*, red. P. Tuleja, Warszawa 2023, s. 272; P. Mikłaszewicz, komentarz do art. 76 [w:] *Konstytucja RP. Komentarz*, t. I, *Komentarz do art. 87–243*, red. L. Bosek, M. Safjan, Warszawa 2016, pkt 32–40.

³ Por. wyroki TK: z 21.04.2004 r., K 33/03, OTK-A 2004/4, poz. 31; z 13.09.2005 r., K 38/04, OTK-A 2005/8, poz. 92; z 13.09.2011 r., K 8/09, OTK-A 2011/7, poz. 72.

podmiotom prawa, w szczególności zaś osobom fizycznym mającym słabszą pozycję wobec profesjonalnego podmiotu gospodarczego – przedsiębiorcy⁴.

Niezależnie od regulacji konstytucyjnej (wspomniany powyżej art. 76 Konstytucji RP) pojęcie konsumenta zostało zawarte w licznych aktach prawa unijnego. Z perspektywy tematyki poruszanej w niniejszej publikacji najistotniejsze znaczenie mają tu: dyrektywa 2008/48/WE⁵ regulująca reżim kredytów konsumenckich; dyrektywa 2014/17/UE⁶ dotycząca reżimu kredytów hipotecznych oraz dyrektywa 93/13/EWG⁷ chroniąca przed nieuczciwymi warunkami umowy. Akty te zostały implementowane do polskiego porządku prawnego i znajdują powszechne zastosowanie w ramach systemu ochrony konsumenta na rynku bankowym.

Z perspektywy omawianej tematyki kluczowe znaczenie ma definicja konsumenta zawarta w art. 22¹ k.c.⁸, która znajduje zastosowanie w obrębie całego systemu prawa cywilnego, ponieważ prawodawca przyjął w tym zakresie jednolity model ochrony⁹. Zgodnie z treścią tego przepisu mianem konsumenta określamy osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. W orzecznictwie Sądu Najwyższego zasadnie zwraca się uwagę na konieczność dekodowania pojęcia konsumenta i standardów

⁴ Zob. wyrok TK z 13.09.2005 r., K 38/04 oraz wyrok TK z 2.12.2008 r., K 37/07, OTK-A 2008/10, poz. 172.

⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z 23.04.2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylająca dyrektywę Rady 87/102/EWG, Dz.Urz. UE L 133 z 2008 r., s. 66; dalej: dyrektywa 2008/48/WE.

⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/17/UE z 4.02.2014 r. w sprawie konsumenckich umów o kredyt związanych z nieruchomościami mieszkalnymi i zmieniająca dyrektywę 2008/48/WE i 2013/36/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 1093/2010, Dz.Urz. UE L 60 z 2014 r., s. 34; dalej: dyrektywa 2014/17/UE.

⁷ Dyrektywa Rady 93/13/EWG w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich z 5.04.1993 r., Dz.Urz. WE L 95; dalej: dyrektywa 93/13/EWG.

⁸ Ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny, Dz.U. z 2025 r. poz. 1071 ze zm.; dalej: k.c.

⁹ Z bogatej literatury na ten temat por. w tym względzie M. Gutowski [w:] *Kodeks cywilny*, t. I, *Komentarz. Art. 1–352*, red. M. Gutowski, Warszawa 2021, s. 181; M. Jagielska [w:] *Zobowiązania*, t. I, *Przepisy ogólne i powiązane przepisy Księgi I KC. Komentarz*, red. P. Machnikowski, Warszawa 2022, s. 106; J. Sadowski [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. I, *Część ogólna, cz. 1 (art. 1–55⁴)*, red. J. Gudowski, Warszawa 2021, s. 311.

jego ochrony, zwłaszcza w oparciu o przepisy dyrektywy 93/13/EWG, gdyż kształt polskiego prawa konsumenckiego jest w ogromnej mierze efektem implementowania do krajowego porządku prawnego uregulowań unijnych¹⁰. Z tych przyczyn konieczne jest także uwzględnienie bogatego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości, które zostanie omówione w dalszej części opracowania.

2. Konsument jako osoba fizyczna

Definicją konsumenta, zgodnie z art. 22¹ k.c., zostały objęte wyłącznie osoby fizyczne. Pomimo jednoznacznej redakcji normy polski ustawodawca zdecydował się na rozszerzenie ochrony konsumenckiej na osoby fizyczne zawierające umowy bezpośrednio związane z ich działalnością gospodarczą, gdy z treści tej umowy wynika, że nie posiadają one dla nich charakteru zawodowego, wynikającego w szczególności z przedmiotu wykonywanej przez nie działalności gospodarczej, udostępnionego na podstawie przepisów o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej¹¹. Osoby fizyczne, o których mowa w art. 385³ k.c., nie mają statusu konsumentów, a jedynie korzystają z ochrony przewidzianej dla nich przed nieuczciwymi postanowieniami umowy. Rozwiązanie przyjęte w art. 385⁵ k.c. spotkało się z nielicznymi głosami aprobującymi¹². Generalnie w piśmiennictwie rozszerzenie ochrony konsumenckiej na osoby fizyczne zawierające umowy związane z prowadzoną przez nie działalnością gospodarczą, jeśli z treści umowy wynika, że nie ma ona dla tych osób charakteru zawodowego, jest powszechnie krytykowane¹³.

¹⁰ Tak przykładowo wyroki SN: z 28.10.2020 r., I NSNc 22/20, OSNKN 2021/1, poz. 4; z 25.11.2020 r., I NSNc 57/20, LEX nr 3093105; z 15.10.2025 r., II NSNc 32/24, LEX nr 3933432; z 25.10.2025 r., II NSNc 136/24, LEX nr 3940639.

¹¹ Zob. ustawa z 31.07.2019 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia obciążeń regulacyjnych, Dz.U. poz. 1495.

¹² B. Wyżykowski, *Ochrona „konsumencka” niektórych osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą – wybrane zagadnienia*, IKAR 2020/7, s. 79–80; M.P. Ziemiak, *Przedsiębiorca prawie konsumentem. Kilka uwag na tle art. 1 oraz art. 55 ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia obciążeń regulacyjnych*, PS 2020/7–8, s. 80.

¹³ Zob. P. Ruchała, R. Sikorski [w:] *Kodeks cywilny*, t. II, *Komentarz. Art. 353–626*, red. M. Gutowski, Warszawa 2022, s. 312; J. Wiak, *Rozszerzenie ochrony konsumenckiej w kodeksie cywilnym*, PUG 2020/5, s. 38 i wskazana tam literatura.

Akcentuje się tutaj zwłaszcza zbędność regulacji art. 385⁵ k.c. oraz wewnętrznej i systemowej sprzeczność przyjętych rozwiązań¹⁴.

Na gruncie art. 2 lit. b dyrektywy 93/13/EWG również nie ulega wątpliwości, że ochrona konsumentów przysługująca w związku z nieuczciwymi klauzulami umownymi obejmuje, co do zasady, osoby fizyczne¹⁵. Państwa członkowskie mogą jednak, na podstawie art. 8 dyrektywy 93/13/EWG, przyjmować rozwiązania korzystniejsze niż te przewidziane w samej dyrektywie. Kwestia ta obejmuje również możliwość rozszerzenia ochrony konsumenckiej na podmioty niemające przymiotu osób fizycznych. Trybunał Sprawiedliwości potwierdził, że art. 2 lit. b dyrektywy 93/13/EWG nie sprzeciwia się orzecznictwu krajowemu, które dokonuje wykładni przepisów implementujących tę dyrektywę do prawa krajowego w taki sposób, iż zawarte w niej przepisy o ochronie konsumentów mają zastosowanie również do umowy zawartej z przedsiębiorcą przez podmiot prawa nieobjęty zakresem stosowania wspomnianej dyrektywy¹⁶. W uzasadnieniu podniesiono, że dyrektywa 93/13/EWG dokonuje tylko częściowej i minimalnej harmonizacji ustawodawstw krajowych dotyczących nieuczciwych warunków umownych, pozostawiając państwom członkowskim, w poszanowaniu postanowień traktatu, możliwość zapewnienia konsumentom wyższego poziomu ochrony poprzez wprowadzenie przepisów prawa krajowego bardziej rygorystycznych niż przepisy tej dyrektywy¹⁷. Państwa członkowskie, w świetle motywu 13 dyrektywy 93/13/EWG, w dziedzinach, które nie są objęte jej zakresem stosowania, mogą w szczególności postanowić o rozszerzeniu stosowania przepisów wspomnianej dyrektywy na osoby prawne lub fizyczne, które nie są konsumentami w rozumieniu tej dyrektywy. Podmioty te jednak, w świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości, nie

¹⁴ P. Ruchała, R. Sikorski [w:] *Kodeks...*, s. 312; K. Wiak, *Rozszerzenie...*, s. 38.

¹⁵ Por. J. Sadowski [w:] *Kodeks...*, s. 316.

¹⁶ Wyrok TS z 2.04.2020 r. w sprawie C-329/19 *Condominio di Milano*, via Meda przeciwko Eurothermo SpA, ECLI:EU:C:2020:263.

¹⁷ Wyrok TS z 2.04.2020 r. w sprawie C-329/19 *Condominio di Milano*, via Meda przeciwko Eurothermo SpA, pkt 33.

będą miały statusu konsumentów w rozumieniu art. 2 lit. b dyrektywy 93/13/EWG¹⁸.

Z przyczyn wskazanych powyżej w literaturze trafnie wskazuje się, że regulacje unijnej dyrektywy 93/13/EWG nie stanowią dostatecznego argumentu na rzecz konieczności jakiegokolwiek rozszerzania ogólnej definicji konsumenta zawartej w art. 22¹ k.c.¹⁹ Choć w prawie polskim istnieją jednostki organizacyjne nieprowadzące działalności gospodarczej, co do których można stwierdzić istnienie dysproporcji w pozycji negocjacyjnej i rynkowej, to sugerowana okoliczność nie powinna przesądzać o zasadności objęcia tych podmiotów regulacjami ochrony konsumenta²⁰. Stąd też za dyskusyjne należy uznać założenie, by fragmentaryczność art. 2 lit. b dyrektywy 93/13/EWG uzasadniała argumentację *a simili* do oceny umów zawieranych przez osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami przez pryzmat norm dyrektywy 93/13/EWG²¹.

3. Czynność prawna dokonywana z przedsiębiorcą

Definicja legalna konsumenta zawarta w art. 22¹ k.c. ogranicza zakres tego pojęcia jedynie do czynności prawnych w rozumieniu prawa cywilnego, a zatem sfery stosunków między podmiotami prawa prywatnego. Elementem koniecznym jest zatem oświadczenie woli zmierzające do wywołania określonych skutków cywilnoprawnych. W orzecznictwie sformułowano pogląd, zgodnie z którym przepisy prawa unijnego nie zawierają ogólnej dyrektywy interpretacyjnej nakazującej prawodawcy, by ochroną konsumencką zostały objęte osoby fizyczne wchodzące w każdą relację prawną lub podejmujące jakiekolwiek działania wzglę-

¹⁸ Wyrok TS z 22.11.2001 r. w sprawach C-541/99 i C-542/99 Idealservice Srl, Idealservice MN RE Sas i OMAI Srl, ECLI:EU:C:2001:625, pkt 26; wyrok TS z 2.04.2020 r. w sprawie C-329/19 Condominio di Milano, via Meda przeciwko Eurothermo SpA, pkt 25.

¹⁹ J. Sadowski [w:] *Kodeks...*, s. 317.

²⁰ J. Sadowski [w:] *Kodeks...*, s. 317.

²¹ W tym kierunku M. Korpalski, W. Nowak, *Nieuczciwe warunki w umowach konsumenckich. Komentarz do Dyrektywy 93/13/EWG*, Warszawa 2024, s. 56.

dem przedsiębiorców²². Stanowisko to spotkało się z krytyką²³. Podnosi się, że prawo unijne nie ogranicza ochrony konsumenta do osób, które tylko zawierają umowy konsumenckie, lecz obejmuje nią osoby, które są beneficjentami umów zawieranych z przedsiębiorcami, a definicję legalną z art. 22¹ k.c. należy uznać za zbyt wąską i narażającą na zarzut nieprawidłowej implementacji prawa unijnego²⁴. Zasadniczo jednak w doktrynie zwraca się uwagę, że wykładnia prounijna może modyfikować ogólną definicję konsumenta z art. 22¹ k.c., choć częściej to ustawodawca wyraźnie rozszerza stosowanie przepisów konsumenckich poza obszar określony w kodeksowej definicji²⁵.

Problem zgodności art. 22¹ k.c. z regulacjami prawa unijnego nie powstaje w przypadku problematyki sądowej kontroli abuzywności klauzuli zmiennego oprocentowania i stosowania przepisów dyrektywy 93/13/EWG. W świetle motywów dyrektywy 93/13/EWG nie ma bowiem wątpliwości, że akt ten znajduje zastosowanie do postanowień umowy kształtujących prawa i obowiązki między przedsiębiorcami a osobami fizycznymi. Zgodnie z motywem 10 dyrektywy 93/13/EWG jednolite normy prawne dotyczące nieuczciwych warunków powinny odnosić się do wszelkich umów pomiędzy konsumentami a przedsiębiorcami w rozumieniu art. 2 lit. b i c tej dyrektywy.

Z perspektywy omawianej tutaj tematyki nie ulega także wątpliwości, że ochroną konsumencką będą objęte podmioty zawierające umowy kredytu o zmiennej stopie procentowej, o ile pozostaną spełnione pozostałe *definiensa* z art. 22¹ k.c. Bank niewątpliwie spełnia przesłanki do uznania go za przedsiębiorcę w rozumieniu art. 43¹ k.c., o czym

²² Por. w tym względzie uchwała SN (7) z 17.11.2011 r., III CZP 5/11, OSNC 2012/3, poz. 28 oraz uchwała SN (7) z 9.09.2015 r., III SZP 2/15, OSNP 2017/1, poz. 11.

²³ M. Jagielska [w:] *Zobowiązania...*, s. 117; K.A. Lichoń, *Ochrona konsumenta w postępowaniu mediacyjnym i arbitrażowym*, Warszawa 2021, s. 4; A. Wiewiórowska-Domagalska, *Status prawny osoby fizycznej, nieprowadzącej działalności gospodarczej, dochodzącej odszkodowania z tytułu obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych – glosa do uchwały składu 7 sędziów SN z 17.11.2011 r.*, III CZP 5/11, EPS 2013/3, s. 50–51.

²⁴ M. Jagielska [w:] *Zobowiązania...*, s. 117; A. Wiewiórowska-Domagalska, *Status prawny...*, s. 50.

²⁵ J. Sadowski [w:] *Kodeks...*, s. 321–322.

jednoznacznie przesądza brzmienie art. 2 pr. bank. Kwestia ta wydaje się dość oczywista i nie wymaga szerszego uzasadnienia. Udzielenie kredytu również stanowi czynność prawną z zakresu prawa cywilnego i to jeszcze zastrzeżoną do wyłącznej kompetencji banku (art. 5 ust. 1 pkt 3 pr. bank.).

4. Brak bezpośredniego związku czynności prawnej z działalnością gospodarczą lub zawodową

Zgodnie z art. 2 lit. b dyrektywy 93/13/EWG konsumentem może stać się wyłącznie osoba fizyczna dokonująca czynności prawnej niezwiązanej z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości przesłankę tę interpretuje się rozszerzająco. Wynika to z ogólnego założenia, że słabsza pozycja konsumenta wobec przedsiębiorcy dotyczy zarówno stopnia poinformowania konsumenta, jak i jego siły przetargowej w obliczu sformułowanych z góry przez przedsiębiorcę warunków umowy, na treść których konsument może nie mieć wpływu²⁶. Sąd krajowy rozpoznający spór dotyczący umowy mogącej podlegać zastosowaniu dyrektywy 93/13/EWG powinien sprawdzić, biorąc pod uwagę wszystkie okoliczności towarzyszące sprawie, a w szczególności brzmienie umowy, czy kredytobiorcę można zakwalifikować jako konsumenta²⁷. W tym kontekście przyjmuje się, że jeśli umowa kredytu nie określa jednoznacznie celu, na jaki została zawarta,

²⁶ Por. przykładowo wyroki TS: z 30.05.2013 r. w sprawie C-488/11 Dirk Frederik Asbeek Brusse, Katarina de Man Garabito przeciwko Jahani BV, ECLI:EU:C:2013:341, pkt 31; z 14.06.2012 r. w sprawie C-618/10 Banco Español de Crédito SA przeciwko Joaquínowi Calderónowi Caminie, ECLI:EU:C:2012:349, pkt 39; z 15.01.2015 r. w sprawie C-537/13 Birutė Šiba przeciwko Arūnasowi Devėnasowi, ECLI:EU:C:2015:14, pkt 22 oraz z 3.09.2015 r. w sprawie C-110/14 Horațiu Ovidiu Costea przeciwko SC Volksbank România SA, ECLI:EU:C:2015:538, pkt 27.

²⁷ Wyrok TS z 3.09.2015 r. w sprawie C-110/14 Horațiu Ovidiu Costea przeciwko SC Volksbank România SA, pkt 22.

osoba fizyczna dokonująca czynności prawnej może zostać uznana za konsumenta w rozumieniu art. 2 lit. b dyrektywy 93/13/EWG²⁸.

Praktyka ostatnich lat, także w odniesieniu do umów zawieranych na rynku bankowym, uwidoczniła problem posiadania przez osoby fizyczne statusu konsumentów, gdy umowa kredytu pozostaje w częściowym związku z prowadzoną przez nie działalnością gospodarczą. Chodzi tutaj o przypadki tzw. umów mieszanych, czyli sytuacji, w których strony umowy zakładały od samego początku, że towar lub usługa będą częściowo wykorzystane w celach prywatnych, a częściowo w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą²⁹. Okoliczność ta nie prowadzi *ex lege* do pozbawienia osoby fizycznej statusu konsumenta na gruncie dyrektywy 93/13/EWG. Zasadniczo bowiem Trybunał Sprawiedliwości uznał, że pojęcie konsumenta w rozumieniu art. 2 lit. b dyrektywy 93/13/EWG obejmuje również osobę, która zawarła umowę kredytu w celach częściowo związanych z jej działalnością gospodarczą lub zawodową, a w części niezwiązanej z tą działalnością, jeśli cel działalności lub zawodowej został tak ograniczony, że nie ma on wymiaru dominującego w kontekście zawieranej umowy³⁰. Z kolei w odniesieniu do nieruchomości Trybunał przyjął jeszcze szersze kryteria normatywne pozwalające na przyznanie ochrony konsumenckiej poprzez przepisy dyrektywy 93/13/EWG. W wyroku z 27.10.2022 r. w sprawie C-485/21 „S.V.” ODD³¹ skład orzekający stwierdził, że osobę fizyczną będącą właścicielem lokalu mieszkalnego w budynku należącym do wspólnoty mieszkaniowej należy uznać za konsumenta w rozumieniu dyrektywy 93/13/EWG nawet, gdy zawiera ona umowę z zarządcą nieruchomości

²⁸ Wyrok TS z 3.09.2015 r. w sprawie C-110/14 Horățiu Ovidiu Costea przeciwko SC Volksbank România SA, pkt 30.

²⁹ Pojęcie to zostało zaaprobowane powszechnie w literaturze i odnosi się do podwójnego celu, na jaki umowa została zawarta. Zob. M. Korpalski, W. Nowak, *Nieuczciwe...*, s. 64; J. Sadowski [w:] *Kodeks...*, s. 329–331 oraz E. Skibińska, *Status konsumenta w umowie kredytu o podwójnym (mieszanym) celu*, Pal. 2024/11, s. 52; K. Weitz, *Jurysdykcja krajowa w sprawach konsumenckich – problem umów mieszanych. Glosa do wyroku TS z dnia 20.01.2005 r., C-464/01, EPS 2006/5, s. 47 i n.*

³⁰ Por. E. Skibińska, *Status konsumenta...*, s. 55 oraz wyrok TS z 8.06.2023 r. w sprawie C-570/21 I.S., K.S. przeciwko YYY, ECLI:EU:C:2023:456, pkt 53.

³¹ Wyrok TS z 27.10.2022 r. w sprawie C-485/21 „S.V.” ODD przeciwko E. Ts. D., ECLI:EU:C:2022:839, pkt 32–35.

w celu powierzenia zarządu i utrzymania części wspólnych tego budynku, pod warunkiem, że nie używa ona tego lokalu mieszkalnego do celów związanych wyłącznie z własną działalnością gospodarczą lub zawodową³². Okoliczność, że część usług świadczonych przez zarządcę nieruchomości na podstawie umowy wynika z konieczności przestrzegania przewidzianych w ustawie krajowej szczególnych wymogów w dziedzinie bezpieczeństwa i zagospodarowania przestrzennego, nie może wyłączać wspomnianej umowy z zakresu stosowania dyrektywy³³.

Trybunał Sprawiedliwości wielokrotnie podkreślał, że ocenę, czy osoba fizyczna działa w danych warunkach jako przedsiębiorca, czy jako konsument, należy oceniać w świetle kryterium funkcjonalnego, polegającego na ocenie, czy dany stosunek umowny wpisuje się w ramy działalności niezwiązanej z wykonywaniem zawodu³⁴. W tym celu sądy krajowe powinny uwzględniać wszystkie okoliczności danej sprawy leżące u podstaw zawartej umowy³⁵. Nawet fakt, że osoby fizyczne występują jako strony umów zabezpieczających wiarygodność spółki, nie jest wystarczający do pozbawienia ich statusu konsumentów, jeśli między spółką a tymi osobami nie występuje żadne powiązanie funkcjonalne, czy to w postaci sprawowania funkcji członka zarządu, czy też z uwagi na udział w kapitale zakładowym spółki³⁶.

³² Wyrok TS z 27.10.2022 r. w sprawie C-485/21 „S.V.” ODD przeciwko E. Ts. D., pkt 35.

³³ Wyrok TS z 27.10.2022 r. w sprawie C-485/21 „S.V.” ODD przeciwko E. Ts. D., pkt 35.

³⁴ Postanowienia TS: z 19.11.2015 r. w sprawie C-74/15 Dumitru Tarcău, Ileana Tarcău przeciwko Banca Comercială Intesa Sanpaolo România SA i in., ECLI:EU:C:2015:772, pkt 27 oraz z 14.09.2016 r. w sprawie C-534/15 Pavel Dumitraș, Mioara Dumitraș przeciwko BRD Groupe Société Générale – Sucursala Județ eană Satu Mare, ECLI:EU:C:2016:700, pkt 32.

³⁵ Postanowienia TS: z 19.11.2015 r. w sprawie C-74/15 Dumitru Tarcău, Ileana Tarcău przeciwko Banca Comercială Intesa Sanpaolo România SA i in., pkt 28 oraz z 14.09.2016 r. w sprawie C-534/15 Pavel Dumitraș, Mioara Dumitraș przeciwko BRD Groupe Société Générale – Sucursala Județ eană Satu Mare, pkt 33.

³⁶ Postanowienie TS z 14.09.2016 r. w sprawie C-534/15 Pavel Dumitraș, Mioara Dumitraș przeciwko BRD Groupe Société Générale – Sucursala Județ eană Satu Mare, pkt 38–39.

Pojęcie konsumenta (art. 2 lit. b dyrektywy 93/13/EWG) w świetle kryteriów wyinterpretowanych przez Trybunał Sprawiedliwości podlega więc wykładni rozszerzającej³⁷. Nie oznacza to równocześnie, że w każdym przypadku zawarcia umowy o celu mieszanym osobie fizycznej będzie przysługiwał status konsumenta. Stąd w doktrynie postuluje się, by z zakresu pojęcia „konsument” zostały wyłączone czynności prawne typowe dla danej działalności gospodarczej³⁸. Zbyt daleko idące rozszerzenie pojęcia konsumenta, a co za tym idzie i ochrony konsumenta, *de facto* na przedsiębiorców mogłoby prowadzić do zagrożenia bezpieczeństwa obrotu prawnego. Z umowami zawieranymi z konsumentami wiąże się bowiem wiele obciążeń po stronie banków, w szczególności dotyczących szeroko rozumianego obowiązku informacyjnego, którego niewykonanie może prowadzić do podważenia skuteczności poszczególnych postanowień umowy lub powstania innych, szczególnych sankcji (np. sankcji kredytu darmowego w przypadku kredytu konsumenckiego).

Wyżej wskazany problem uwidocznił się już w polskiej judykaturze na gruncie tzw. kredytów frankowych. W orzecznictwie Sądu Najwyższego zasadnie wskazano, że bezpośredni związek dokonanej czynności prawnej z prowadzoną działalnością gospodarczą lub zawodową istnieje wówczas, gdy dokonana czynność prawna nie zmierza przynajmniej częściowo do zaspokojenia potrzeb osobistych (konsumpcyjnych)³⁹. Decydującego znaczenia nabiera tutaj obiektywny cel zawarcia umowy⁴⁰. Możliwe jest zatem uzyskanie statusu konsumenta przez osoby, które nie dokonały czynności prawnej z przedsiębiorcą, lecz stały się stroną sporu z beneficjentem zabezpieczenia udzielonego przez innego przedsiębiorcę⁴¹. Osoby te wówczas posiadają status konsumenta nie tylko wobec strony umowy – dewelopera, od którego nabyli lokale, lecz również wobec banku – wierzyciela hipotecznego. Bezpieczeństwo obrotu wymaga,

³⁷ E. Skibińska, *Status konsumenta...*, s. 64.

³⁸ Por. M. Jagielska [w:] *Zobowiązania...*, s. 121; M. Gutowski [w:] *Kodeks...*, s. 183–184.

³⁹ Zob. wyroki SN: z 18.05.2022 r., II CSKP 362/22, OSNC-ZD 2022/4, poz. 46; z 27.05.2022 r., II CSKP 314/22, OSNC-ZD 2022/4, poz. 50; z 18.04.2023 r., II CSKP 914/22, LEX nr 3569424; z 26.10.2023 r., II CSKP 863/23, OSNC 2024/7–8, poz. 70. Tak też J. Sadowski [w:] *Kodeks...*, s. 331.

⁴⁰ Wyrok SN z 8.12.2022 r., II CSKP 110/22, OSNC-ZD 2024/1, poz. 1.

⁴¹ Wyrok SN z 8.12.2022 r., II CSKP 110/22

by konsumencki charakter danej czynności został ujawniony drugiej stronie stosunku prawnego lub przynajmniej był dla niej w oczywisty sposób rozpoznawalny⁴². Posłużenie się przy zawieraniu umowy przez osobę fizyczną firmą tej osoby fizycznej jako przedsiębiorcy, pieczęcią, danymi identyfikującymi przedsiębiorcę wyklucza możliwość przypisania umowie charakteru konsumenckiego⁴³.

W obszarze stosunków kredytowych – w naszej opinii – przesłankę związku z działalnością gospodarczą lub zawodową należy rozumieć nieco szerzej, także w kontekście wykorzystania składników przedsiębiorstwa jako potencjalnych form zabezpieczenia (np. ustanowienie hipoteki na nieruchomości wchodzącej w skład przedsiębiorstwa). Zawarcie umowy kredytu, zwłaszcza zabezpieczonego hipoteką, w praktyce stanowi bowiem dość sformalizowaną czynność prawną, poprzedzoną również elementem badania zdolności kredytowej oraz niekiedy wiąże się z koniecznością ustanowienia zabezpieczenia jako warunku jego uruchomienia. Jeśli do zawarcia umowy kredytu lub jego uruchomienia zostaną wykorzystane składniki przedsiębiorstwa, jako elementy niezbędne, by kredyt ten uzyskać, wówczas umowa pozostaje w bezpośrednim związku z działalnością gospodarczą lub zawodową osoby fizycznej. Wynika to, naszym zdaniem, z reguł wykładni funkcjonalnej i systemowej art. 22¹ k.c. oraz konieczności zapewnienia bezpieczeństwa obrotu. Skoro osoba fizyczna do uzyskania kredytu wykorzystuje składniki przedsiębiorstwa do ustanowienia na nich zabezpieczenia, to dla każdego kontrahenta, w tym zwłaszcza banku, oczywiste jest, że umowa zostaje zawarta w celu związanym z działalnością gospodarczą. Trudno bowiem w tej sytuacji uznać cel gospodarczy za pomijalny. Okoliczność, czy cel ten faktycznie przyświecał osobie fizycznej, jest tutaj bez znaczenia.

Z zastrzeżeniem uwag poczynionych wyżej zasadniczo konsumencki wymiar umów kredytu na cele mieszane będzie pojawiał się w przy-

⁴² Wyroki SN: z 18.04.2023 r., II CSKP 914/22; z 27.05.2022 r., II CSKP 314/22; z 26.10.2023 r., II CSKP 863/23.

⁴³ Wyroki SN: z 18.04.2023 r., II CSKP 914/22; z 27.05.2022 r., II CSKP 314/22; z 26.10.2023 r., II CSKP 863/23.